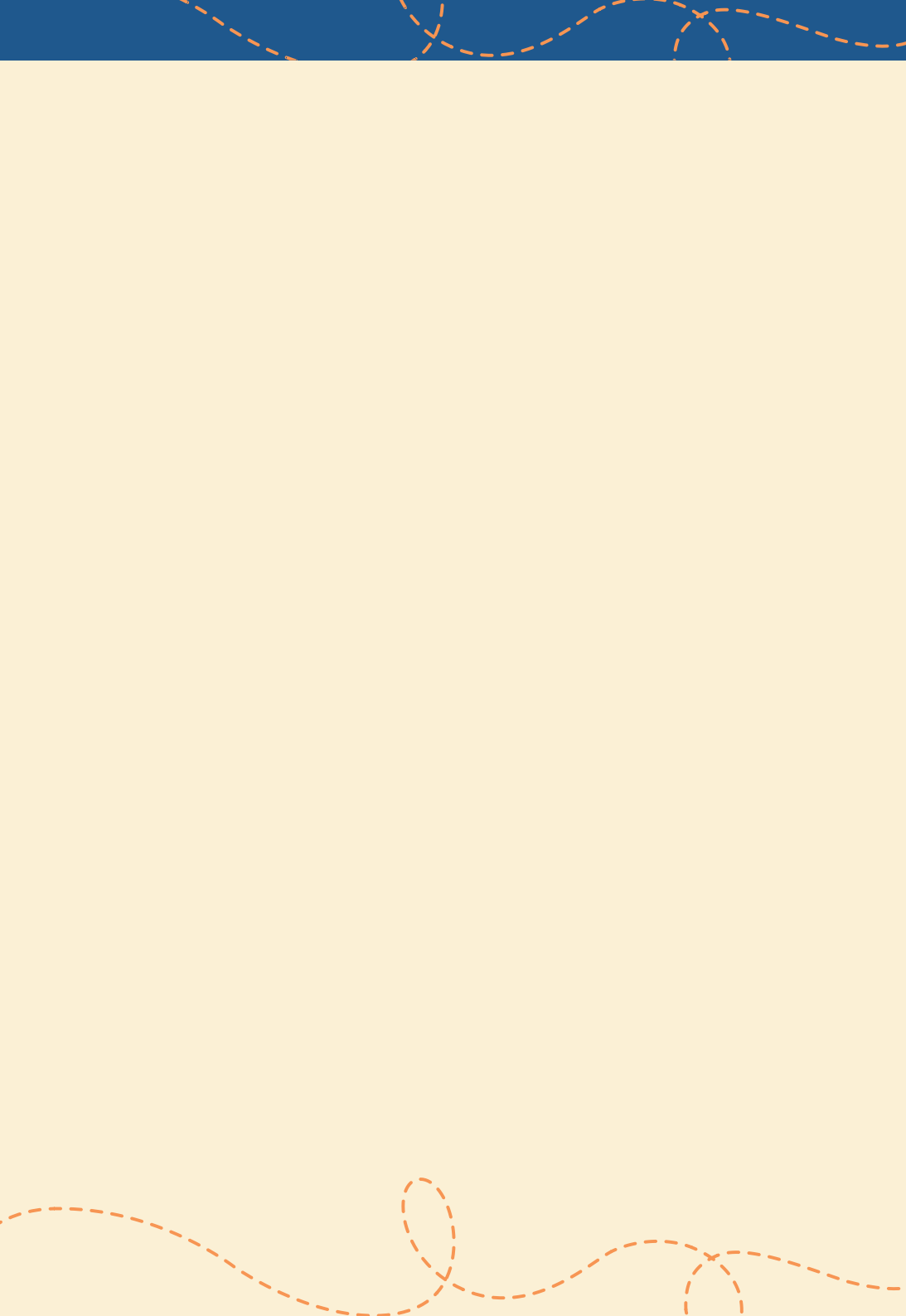

Zure arroparen bizitza

Arropari darion bizi taupada

Madre Coraje Fundazioa gobernuz kanpoko erakunde bat da, eta *fast fashion* delakoaren (moda azkarraren) eragin sozial, ingurumeneko eta ekonomikoari buruzko kontzientzia pizten dihardu.

Bigarren eskuko moda lehen mailako aukera gisa nabarmentzea dugu helburu. Horretarako, bigarren eskuko bi denda ditugu Iruñean; horietan, jantzien bizitza-iraupena luzatzea, haien balioa alderdi ekonomikotik haratago birdefinitzea eta alderdi emozionalarekin lotzea bilatzen dugu —jantzien atzean dauden istorioekin eta horiek daramatzaten pertsonekin uztartuz—.

ARROPARI DARION BIZI TAUPADA

SARRERA

Argitu du eta egun berria hasi da. Batzuek lanera edo ikastera joan behar dute; beste batzuek, berriz, egun librea dute (zorionekoak) edo beren erretiroaz gozatzen dute. Pertsona horiek guztiek egun ezberdina dute zain, baina guztiek ere dute gauza berdin bat, hots, gaur nola jantziko diren erabakitzea.

Jantzi bat, gure gorputza estaltzeaz gain, gure emozioen bidelaguna ere bada. Nagi esnatu denak, adibidez, txandal eroso eta zabala aukeratuko du jantzeko. Iruñeko negu parteko egun goibelez nazkatua dagoenak, berriz, kolore bizi bat aukeratuko du bere lookari, bai eta bere egunari ere, poza emateko. Eta, halaber, izanen da emozionatua dabilenik influentzerrei jantzita ikusitako galtza berri horiek estreinatzeagatik. Emozio bakoitzak blaitzen du –egunero– jantzeko gure aukeraketa.

Arropa gure bizitzen lekukoa da, urtaroen joanaren lekukoa, gure aldartearena, edota ikusten du nola hazten eta aldatzen garen. Baina arropa aldi berean da gure interesen eta gustuen lekukoa, eta ikusten du zer taldetan garen kide, etab. Arropak, gure aldaketa pertsonalen testigu izateaz gain, aldaketa globalak ere erakusten ditu. Modak beti itzultzen badira ere, 60ko hamarkadan jantzitako galtzek ez dute zerikusirik 2000 aldean saltzen zirenekin eta, are gutxiago, une honetan bertan gainean eramaten ditugunekin. Zure amaxiren zapia bera ere belaunaldi guztiok jantzi ahal izan dugu lepoan, buruan, gerrian edo aldakan, unean uneko modaren arabera.

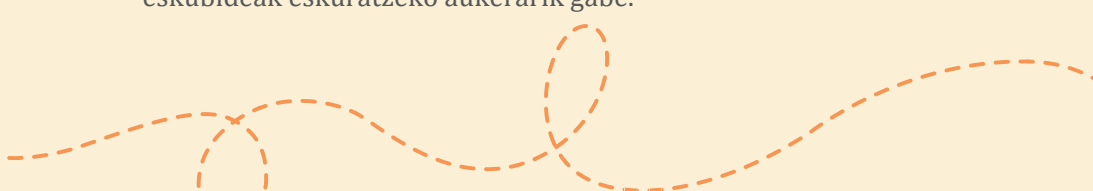

Alde horretatik, emakume batek galtzak jantzita eramatea arras gauza normala da gaur egun, baina, 60ko hamarkadan, hura keinu iraultzailea zen, independentziaren eta erosotasunaren aldeko aldarria, garai hartako arau gogorren aurrean. Era berean, gona motzagoak janztea edo gorputza agerian uzten zuten jantziak eramatea aldarrikapenaren eta autonomiaren ikurra zen.

Aldi berean, gizon batek gona edo soinekoa janzteak esanahi erabat desberdinak ditu, non kokatuta gauden. Gizon bat kalean gona edo soinekoa jantzita ikusteak, oro har, arraroa izaten jarraitzen du gaur egun; baina gizon erlijioso baten gainean, ez zaigu harrigarria iruditzen. Aldiz, Irlandan eta beste leku batzuetan, harro egoteko arrazoia izan daiteke eta bertako kulturen sustraitua zaudela adierazi dezake, bertako janzkera tradizionala baita.

Arroparen balioa izugarri aldatu da mundu osoan azken urteotan eta, horrekin batera, kontsumo eredua ere bai. Gero eta jende gehiagok dugu bai arropa gehiago, bai arropa mota gehiago eta merkeagoak eskuratzeko aukera, baina norentzat da merkeagoa?

Gaur egun, ehungintzako enpresa handiek ekoizpen-lantegiak deslokalizatzen dituzte. Hau da, lantegiak eramaten dituzte lan eskubideak eta ingurumenaren zaintza hain arautuak ez dauden herrialdeetara, horrek aukera ematen baitie irabazi handiagoak lortzeko, bertako jendearen bizitzaren kaltetan, bai eta leku horietako natur ondasunen eta ingurunearen kaltetan ere. Eredu hori, gainera, genero desberdintasun sakonean dago oinarritua: emakumeak ehungintzako ekoizpenaren langile nagusiak baitira, eta gainera, baldintza kaskarrak eta soldata eskasak dituzte, lan eskubideak eskuratzeko aukerarik gabe.

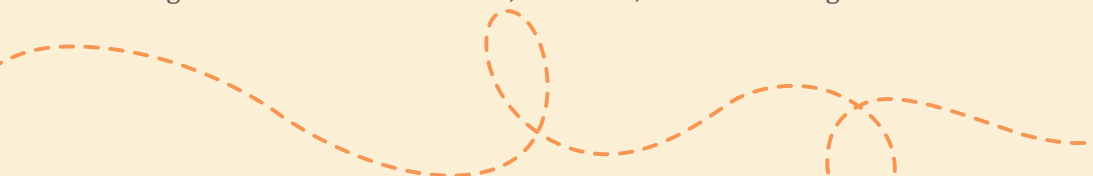

Gainera, ingurunean eta natur ondasunetan (ura) sortutako kutsadurak bereziki eragiten die emakumeei, bere gain ugalketa eta zaintza lanak hartuak dituztelako, hala nola elikadura, arropa garbitzea edo etxea mantentzea. Horrek esan nahi du, ingurumena hondatzen ari den honetan, emakumeek denbora eta ahalegin handiagoa egin behar dutela lan horietan, eta ondorioz, denbora gutxiago dutela beren ongizaterako, prestakuntzarako eta atseden hartzeko.

Sare sozialen eta merkataritza elektronikoaren hazkundeak eragin handia izan du gure kontsumo ohituretan. Azken 20 urte honetan, izugarri handitu da jantzi ekoizpena. Izan ere, 2000 urtean, 50.000 milioi jantzi ekoiztu ziren eta, 2015ean, aldiz, 100.000 milioi. EBren kalkuluen arabera, 2030erako, are gehiago izan daitezke, 145.000 milioi inguru, hain zuzen.

Eskura dauden estatistiken arabera, urtean 80.000 eta 150.000 milioi jantzi artean fabrikatzen dira, eta haien % 10 - % 40 ez dira saltzen. Horrela, kontsumitzailea etengabe arropa erostera bultzatzeko, markek moda-jantzi berriak ekoiztu behar dituzte, azkar-azkar. Fast fashionek, horrenbestez, proposatzen du kosta ahala kosta jarraitu egin behar zaiela joera berriei, pentsatu gabe joera berri hori zaharkitua geldituko dela hilabetearen buruan eta, arropa hori ziurrenik baztertu eta bota egingen dela. Horrek uniformizazio portaeretara garamatza, hau da, inork ez du bere estiloa eta sormena erakutsi nahi.

Masa-ekoizpenean diharduten eta lege arauketa txikia duten tokietan egiten diren kalitate eskaseko jantzi merkeen moda "baztergarri" horrek sekulako ondorioak ditu gizartean, ingurumenean eta ekonomian; batez ere, emakumeei begira.

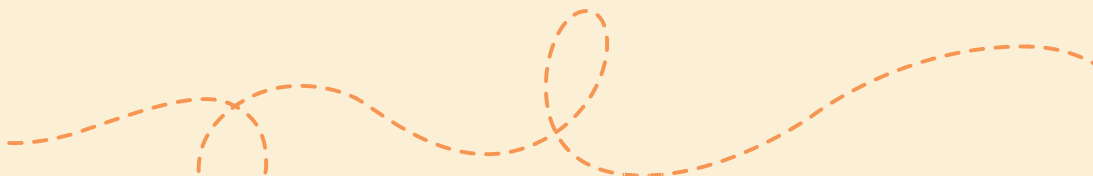

Erosketa eta modarako kanpainak eta sustapenak, oro har, emakumezkoei daude zuzenduak, eta horrek ondorio zuzenak ditu haien osasun mentalean eta fisikoan. Batetik, horrelako mezuek kalte egiten diote nork bere burua onartzeari, lortu ezin den emakumezkotasun ideala sustatzen dutelako, ideal hori kontsumoaren bidez soilik lor daitekeelakoan. Bestetik, emakumearen osasun fisikoari eragiten diote, emakume askok, presiopean, dieta edota prozesu estetikoak (kirurgiak, laser tratamenduak...) egiteko beharra sumatzen baitute, inposatu zaizkien estandar horiek bete ahal izateko.

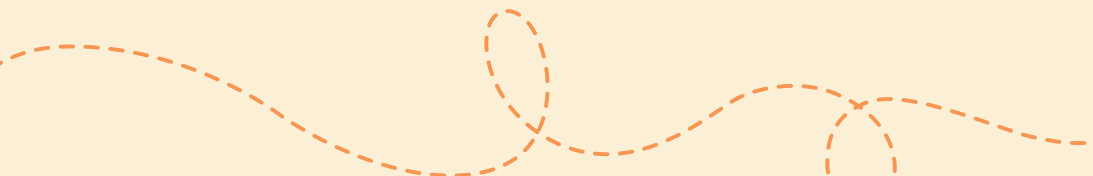
Agerian dagoen bezala, jantzi bakoitzak bere istorioa du, hau da, giza eta ingurumen aztarna bat, alegia. Bada, guk aukeratu egin dezakegu zer istorio nahi dugun gure arroparako, eta zer istorio eta mundu sortu nahi ditugun jantzeko orduan. Fast fashion modaren mendeko munduak, izan ere, pentsatu gabe kontsumitzera bultzatzen gaitu; baina horren aurrean, badugu bizitzaz eta emozioz beteriko jantziak jantzeko aukera, beste jantzi horiek pixka bat justuagoa egiten baitute mundua, pentsamenduaren eta gogoetaren bidez.

Gure janzkera aukeratzea aldi berean da munduan nola bizi garen aukeratzea, eta bigarren eskua primerako alternatiba da. Bigarren eskua erostean, jantziaren erabilera eta bizitzaren batez bestekoa luzatzen dugu, hondakin gutxiago sortuta. Hondakinak Europako birziklapen sistemak itotzen ari baitira eta, azkenean, hegoaldeko herrialdeetara bideratzen dira, hala nola Ghanako Accra hiriko Kantamanto merkatura edo Txileko Atacama basamortura, ingurumeneko kolonialismo dinamikak eraginda.

Bigarren eskua egintza politiko, etiko eta eraginkorra da. Hori dela eta, book honetan bildu ditugun sei kontakizunek lehen eskutik erakusten digute bai arroparen iraunkortasun emozionala, bai bigarren eskuaren balioa; hori erresistentziarako, justiziarako, jasangarritasunerako eta samurtasun sozialerako modua baita.

ISTORIOAK

1. ITALIAKO FORRO POLAR BAT, ERROMES BAT ETA HAREN AHIZPA

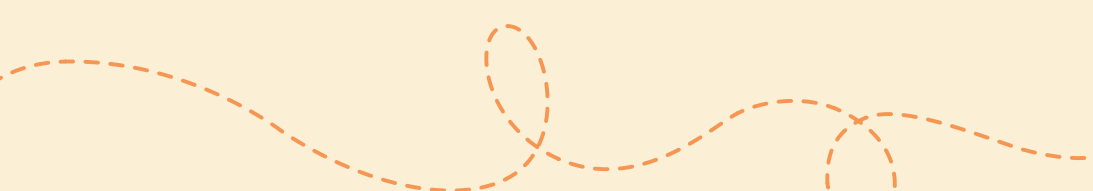
Nire jabea eta biok Italiatik gatoz. Jabea 30 urteko neska gazte bat da, bete berriak, eta Donejakue Bidea egiteko prest dago. Eta ni, forro polar urdinxka perfektua naizenez, hura berotzeko prest nago ibilbide luzeetako egunetan. Duela gutxi sartu naiz haren bizitzan; ez haren familian, ordea. Haren ahizpak jakin zuenean nire jabeak Donejakue Bidea egiteko asmoa zuela, albisteak izugarri pozturik, forro polar bat oparitu zion. Bada, ni naiz forro polar hori. Urtetan, lagunekin egin duen txangorik eta bidaiarik onenetan izan nau lagun: kanpalekuetan gauez, landa etxeetan, mendiren bateko gailurrean... Ziur naiz uneren batean berriz ere erabiliko nindukeela, baina era berean nahi du bere bihotzeko ahizpak bizi ditzala nirekin batera bizi izandakoak bezain bizipen politak. Bada, desio horrek bultzaturik, oparitan eman ninduen.

Opariaren atzean zegoen maitasuna ikusirik, nire jabe berria oso esker oneko zegoen, eta bere motxilan ti-ta berehala sartu ninduen. Banekien pixka bat handia zuela, bere ahizpa baino txikiagoa delako, baina berarekin eraman nahi ninduen bidaian.

Lehen egunak oinez ttitpi-ttapa egin ondoren, Iruñera iritsi ginen iraileko azken igandean. Biharamunean, nire jabeak arropa-lehorgailutik atera eta tolestu ninduen, Alde Zaharreko kaleetan barna paseoan eramanda. Bera denda batean sartu, zerbait galdetu, eta atera ginen. Beste denda batean sartu, baina bazirudien elkarrizketa hura luzatzen ari zela. Beste pertsona horri erakusten nau, eta nik harro-harro erakusten diot forro polar urdinxka bat naizela, ezin hobeia ibilbide luzeetako egunetan zu berotzeko.

Entzuten diot nola kontatzen duen erramesa dela, forro polar garbia naizela, oso zaindua, ahizparena zela... harik eta berarentzat handiegia naizela esaten hasten den arte; ez diodala benetako funtziorik egiten eta beste pisu bat naizela motxilan, eta halakorik ezin duela eraman hain bidaia luzean. Ez nau bota nahi, badaki baldintza ezin hobeetan nagoela, eta beste bizitza luzeago bat izan dezakedala. Italian, berak bigarren eskuko dendetan erosi ohi du; beraz, ni leku on baten bila atera da ni hantxe uzteko. Hala ere, Madre Corajeri kontatu dion bezala, oraingo honetan ez zuen horrela jokatu ingurumen kontzientzia hutsak bultzaturik, nirekin zuen loturak bultzaturik ere baizik. Ahizpa ekartzen nion gogora, bai eta haren poza ere, eta oso zoriontsu egin nuela. Horregatik, nahi nuke beste pertsona batek ere izan zezala ni erabiltzeko aukera, bi ahizpek beren soinean jantzita ninduten bezala.

02. ARROPA BIZIGARRIA, ARROPA SENDAGARRIA

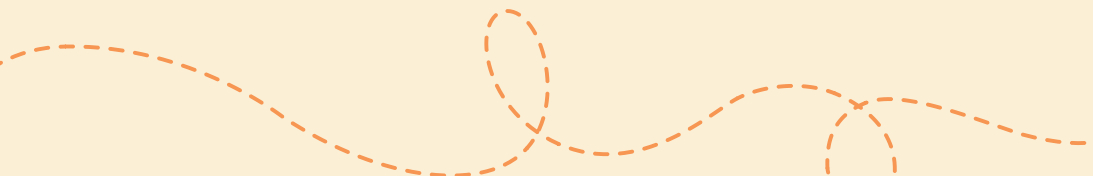
Elena Iruñea erdialdeko emakume bat da, 76 urtekoa, oso dotorea portaeran eta janzkeran. Lehen aldiz hurbildu da Madre Corajera, Alde Zaharreko Curia kaleko gure denda berria irekitzearekin batera. Hasieran, erakusleihoak bultzaturik sartu zen barnera, baina “Moda Jasangarria”, “Ekonomia Zirkularra” eta gisako kartelak ikusi zituenean, dendako arropaz haratagoko interesa piztu zitzaion.

Esan zigun beti gustatu izan zaiola moda eta era estilosoan janztea, baina aitortzen du behar duguna baino gehiago erosten dugula eta bigarren eskuko arropa bezalako ekimenak beharrezkoak direla. Hala, Madre Corajeren lana hobeki ezagutu eta gero, arropa ekartzen hasi zen, baina ez nolanahikoa. Elenak esan digu arropa hori ez dela berea, hildako semearena baizik; eta 2023tik hona izan duela etxean. Aitortu digu halako egoeretan arropa ez dela edozer gauza. Orain, sekulan kontuan hartu ez dituen gauzei ematen die garrantzia, hala nola usainari, oroitzapenei, etab.

Ekarri digun arropatik, galtza bakero batzuk hartu ditu esku artean, xumeak, “oinarrizkoak”. Galtza xume horiek ditu gogoan, semea ere halakoa zelako, xumea. Izan ere, amak errieta egiten zion “beti arropa berbera” zeramalako. Galtza horiek, izan ere, elkarrekin bizi izandako garaien irudia dira, eta gogora ekartzen dituzte bai otordu familiarrak, bai une ttikiak, hala nola paseo bat, elkarrekin hartutako kafe hura...

Elenak aitortu digu bi urte lehenago ez zuela arropa hori gainera kendu nahi izan, doluagatik eta semearengandik sinbolikoki arroparen bidez ez bereizteagatik. Horrekin batera, pentsatzen zuen arropa hori zabortegira eramaneen zutela edo hor nonbait botata geldituko zela; eta arropa horrek, jakina, arestian aipatu ditugun oroitzapenak ekartzen zizkion. Horrenbestez, bigarren eskua bezalako ekimenak eta Madre Corajerena bezalako proiektuak aukerarik onena iruditzen zaizkio. Izan ere, pozgarri zaio jakitea arropa dohaintzan ematea lagungarria dela mundu zuzenagoa eta hobeagoa lortzeko jende guztiarentzat, hala Iruñean nola beste herrialde batzuetan.

Alde horretatik, arropa dohaintzan ematera animatu da jakin duelako galtza horiek aurrerantzean ere erabiliko direla, norbaitek jantzita eramanen dituela eta, galtzak jantzita, esperientzia zoragarriak biziko dituela. Elenarentzat, arropa hori emateak aurrera egitea esan nahi du eta semearen izaera bizirik mantentzen jarraitzea. Gustatuko litzaioke galtzen hurrengo jabeak semeak adina gozatzea, hark galtzak ahalik eta gehien erabiltzea, eta gustatu ere, galtzak haren bidelaguna izatea bizitzaren une polit horietan.

03. GORPUZA ALDATZEN DA. OROIMENAK IRAUTEN DU.

Carmen 94 urteko emakume bat da eta Madre Corajera eramaten du bere arropa, ia gure ekimena sortu zenetik. Orain, dena den, adina dela eta, alabek ekartzen dute arropa.

Arropa dohaintzan ematen zuen, jantziren bat jada gustatzen ez zitzaionean edo aspaldian janzen ez zuenean; horregatik, pentsatzen zuen hobe zela arropari bigarren bizialdi bat ematea gure bigarren eskuko dendan. Dena dela, azken urteetan, arrazoi hori aldatu da. Carmenek beti izan du gorpuzkera itxurakoa eta planta ederra, baina denbora joan ahala, eta zahartzearen eraginez, gorputza aldatu zaio. Orain, atorra gehienak handiak ditu eta sorbaldak ez dira ongi egokitzen, erortzen dira.

Ekarri dizkigun jantzietatik bi nabarmentzen dira. Lehena atorra urdin bat da, minbizi batek jota hildako alabarekin erositakoa. Ederki oroitzen da Iruñeko Irca denda klasikoan erosi zuela. Aldi berean, gainera, bertako dendaz beteriko hiri hura etortzen zaio nostalgiaz gogora. Atorra urdin hori, halaber, udaberriaren hasierarekin eta negu gorrien amaierarekin lotzen du, bai eta hiria besarkatzen duten eta biztanleen larruazala eta bizitza berotzen dituzten lehen eguzki izpien itzulerarekin ere. Carmenentzat, atorra hori lehen eguzki izpiek ekartzen duten pozaren ikurra da, bai eta argi berriaren eta beroaren ikurra ere.

Bigarrena atorra zuri-beltz distiradun bat da, gutxienez duela hamabost urte Saboyan erositakoa. Ekitaldi berezietan janzen zuen. Ederki kontserbatzen bada ere, ez zaio ongi doitzen. Mina ematen dio atorra uzteak, senideekin batera bizi izandako une zoriontsuekin lotzen duelako: ospakizunak, urtebetetzeak, graduazioak eta biloben sendotzeak.

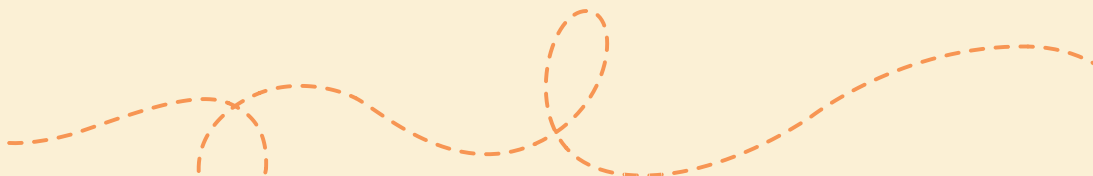

Arlo materialaz haratago, Carmenentzat oroitzapen horietan datza bi atorra horien balioa: senideekin bizi izandako garaia; denboraren eta bizitzaren joanaren ondorioz, berriz ere etorriko ez diren uneak. Une horiek oso nabarmenak izan baitziren haren bizitzan, zorionekoak, balio handikoak, eta gainera, bera egunerokotasunetik eta errutinatik aterarazi zutenak.

Arrazoiak eta sentimenduak bultzaturik ematen du Carmenek arropa dohaintzan. Erabili ezin baditu ere, nekosoa zaio atorra horiek beste toki batera eramatea, balio emozional handia dutelako. Atorra horiek haren bizitzaren parte baitira. Hala ere, ikusten du egoera onean daudela eta, horregatik, beste inork bizialdi berria ematen ahal diela.

Gustatuko litzaioke norbaitek bi atorrak bizipozez janztea, atorrak haren une zoragarri eta berezien bidelaguna izan daitezen. Gustatu ere, pertsona horrek atorrak gogoan hartzea, eta hurbil sentitzea, familiarrak, Carmenentzat izan diren bezala.

Azkenik, aitortzen du bere jantzi guztiek ez dutela balio emozional berbera. Adibidez, “jantzi gaur, aldatu bihar” moldean erositakoak ez ziren haren bizitzan sartzen. Aldiz, bizitzan bidelagun izan dituen jantziak, jakina, luzaroago gelditzen ziren haren ondoan.

04. GURE SUSTRAIETARA GARAMATZAN ARROPA

Silvia Zangoza kaleko 38ko gure dendara etorri da arropaz betetako bi poltsa ekartzera. Iparraldeko bazter hauetan, ederki nabarmentzen zaio Granadako azentua. Baina, zer dela-eta iristen da Granadako norbait Iruñera? Eta are gehiago, zer dela-eta iristen da Granadako norbait Madre Coraje ezagutzera?

Irribarrea ezpainetan, esan digu beti egon dela sentsibilizatua errealtateekin eta injustizia sozialekin eta bere borondatez saiatu dela parte hartzen hainbat erakundetan, bere bizitzan zehar. Hala ere, nabarmendu digu azken urteotan sortu zaiola sentsibiltatea bai ehungintzaren atzean dagoenaz, bai eta arropari bigarren eta hirugarren bizialdi bat ematearen garrantziaz; zehazki, 2022an, Errusiaren eta Ukrainaren arteko gerra piztu zenetik.

Gerraren ondorioz, lehen eskutik ikusi zituen hark gizakien artean eragindako ondorioak, hala nola herritarren desplazamendu behartua. Izan ere, jende ukrainar erbesteratua eta errefuxiatua iritsi zen bere hirira, behar adina baliabiderik gabe bizitza berriari ekin ahal izateko. Hori ikusirik eta gizatasunak bultzaturik, hainbat ekimenetan parte hartu zuen etorkizun hobearen bila etorritako jendeari bizitza duintzeko aukera emateko.

Horrek bultzaturik, beraz, boluntario aritu zen Ropero Solidario izeneko ekimenean, Granadako Artzapezpikutzak antolatutako “Ayuda a Ucrania” programaren barnean. Silviaren iritziz, jantzia ere jendearen bizitza duintzen duen elementua da eta, horregatik, arropa biltzeko eta banatzeko guneetan aritu zen. Han, zuzenean ikusi zituen gure jantzien bizitza luzatzeak gizartearentzat zein jendearentzat dituen ondorio onak, bai eta ekonomia zirkularrak dakartzan gauza onuragarriak ere; eta Silviak esaten duenez, hori nahitaez dago justizia sozialarekin lotua.

Esperientzia horren bidez, elkartasunak duen garrantzia erakutsi zien semeei, eta hain zuzen ere, semeek bultzaturik, Iruñera etorri zen bizitzera. Bi seme ditu, bat 18 urtekoa, eta bestea, 10ekoa. Silvia seme zaharrekin batera etorri zen Iruñera, hura hemengo unibertsitatean hasi zenean, bere jaioterria –Granada– atzean utzita.

Silviak esan digu pertsona bat beste toki batera bizitzera doanean eta maite dituen gauzak atzean utzi behar dituzenean, toki horretara eramaten dituen beste gauza berri batzuei lotzen zaiola, iraganeko garaien oroigarri. Berarentzat, zalantzarik gabe, hori arropa da. Seme txikiaren jantziak ekartzen dizkigu, hura nahi baino azkarrago hazten ari baita (aitortu digu irrien artean, baina baita nostalgiak jota ere).

Alde horretatik, Silviarentzat, dendan uzten duen arropa esanahiz betea dago. Jantzi horiek, izan ere, semearen hazkuntza eta denboraren joana erakustez gain, bidelagun izan dituzte Iruñerako aldairak egin dituzten bitartean. Semearen oroitzapen guztien bidelagunak izan dira eta penintsula osoa gurutzatu dute familiarekin batera. Arropa hori uzteak berekin dakar nolabait sustraiekin lotzen zituzten elementuak atzean uztea.

Espero du pertsonaren batek jantzi horiek erostean, jolastu ahal izan dadila eta haurtzaro zoriontsua izatea, semeak hura jantzita izan zuena bezalakoa.

5. BIDAIA BAT ETA BIGARREN BIZIALDIA

Marta Iruñeko gazte bat da eta arropa eman ohi digu, jada erabiltzen ez duenean, dela ez zaiolako lehen bezain ongi doitzen, dela higatua dagoelako. Aspaldian ez zetorren dendara, eta esan digu azken urteotan gutxiago kontsumitzen duela eta saiatzen dela arropa iraunarazten.

Arroparen gaineko kontzientzia horrek bultzaturik eta ehungintzaren atzean zer dagoen oharturik, denboraldi aldaketaz eta udazken-neguaeren etorreraz baliatu zen “armairuko garbiketa” egiteko. Hau da, egiazki erabiltzen zuen arropa utzi nahi zuen armairuan, egiazki behar zuena; eta bigarren bizialdia eman, gustuko ez zituen edo erabiltzen ez zituen jantziei.

Dena dela, esan digu armairua garbitzen hasi zenean, hura ez zela izan uste bezain erraza. Aitortzen du uste baino denbora gehiago eman zuela zeregin hartan, baina ez arropa asko zegoelako, baizik eta handik ateratzen zuen arropa bakoitzak gauza bat oroitarazten ziolako, pertsona bat, leku bat, bizitza-garai bat... Beraz, hura hasieran armairua garbitzeko lana izan zen, baina gauzen artean, behin, hondartza batean erositako lepoko hura atera zen, bidaiaria bateko argazki-album hura, bizitzan bidelagun izandako lagunekin izandako gutun trukea...

Bere etxean bertan oroitzapenak eragin zizkieten jantzien artean, puntuko txaketa berde bat nabarmentzen da. Irrien artean aitortu digu ahizpak utzia iritsi zela bere etxera, baina hainbeste gustatu zitzaienez eta “bizitza hainbeste konpondu zionez”, azkenean ez zion inoiz ere itzuli.

Aitortu digu zerk eraginda den txaketa berdea hain berezia berarentzat, hots, bidaia bat izan zen, bizitzan aldaketa handia eragin ziona eta pertsona gisa hazteko aukera eman ziona. Izan ere, 2016ko urrian, itsasoz bestaldera egitekoa zuen lehen bidaiaren bezperan, ahizpak –maitasunezko keinu amultsua eginez– txaketa hura utzi zion, bidaiara eraman zezan. Martak, ordea, ez zekien lagun batekin egindako bidaia hark eskemak hautsiko zizkiola, beste kultura batzuk ezagutu baitzituen, mundurako begirada ireki zion, bai eta beste herrialde eta bizimodu batzuk ezagutzeko gogoia ere.

Bidaia harez geroztik, ikusminak eta jakin-minak bultzaturik, bidaia asko egin ditu, baina, azpimarratzen duenez, uste du ez dagoela lehenbiziko hark bezainbesteko arrastorik utzi dion bidaiarik, pertsona gisa bilakatzeko aukera eman ziolako. Txaketa harekin joan zen oihanera; horregatik dauka Martarentzat, konfort-eremutik guztiz ateratzearen esanahia. Gainera, nabarmentzen du Peru eder-ederra dela, hango kulturak hunkitu egin zuela, baita hango jendeak eta 10 egunetan bizi izandako 4 urtaroez ere... Maitasun berezia dio, badaki hara itzuliko dela, eta txaketa horrek hori guztia irudikatzen du, itzultzeko desioa barne.

Azkenean, txaketa eman zuen, zeren, armairuan denbora luzea bazeraman ere, aspaldian ez baitzuen erabiltzen, eta uste du bigarren bizialdia eman behar zaiola, nostalgiaz gorde beharrean. Gustatuko litzaioke txaketa eskuratzen duenak bizitza berria ematea txaketari, senti dezala jantzi horrek bidaiatu duela eta beldurrak gainditu dituela, eta gainera, behar besteko indarra eman diezaiola zorabioa eragiten dion urrats hori egiteko. Martarentzat, jantzi hori ematea bidaia egitera animatzea da, pertsona bakoitzaren aukeren artean aurkitzera edota, besterik gabe, hurbilean ditugunak ezagutu nahi izatera, istorio asko dituztelako guri kontatzeko.

6. ARAUAK HAUSTEN DITUZTEN JANTZIAK

Tonu kremak eta ukitu urdinxkak dituen atorra horrek bere nagusiarengana hurbilduko gaitu; gure kontakizunaren protagonista da eta esan digu anonimatua gorde nahi duela.

Galdera “erraza” egin diogu ea zein ote den atorraren jatorria eta nola eskuratu zuen, eta haren erantzunak erakutsi digu ez dela hain galdera erraza. Erantzunak, gainera, denboran atzera egitera eramán gaitu gure herrialdeko diktadura garaira, hots, emakumearen rola eta lekua etxea, zaintzak eta amatasuna soilik ziren garaira. Dena den, jakin-minak eta esperimentatzeko eta gauza berriak probatzeko gogoak bultzaturik, eta kontuan hartuta moda zalea zela, inposaketa sozial haiek guztiak hautsi eta arropa arloko negozio eta denda ireki zuen Iruñean.

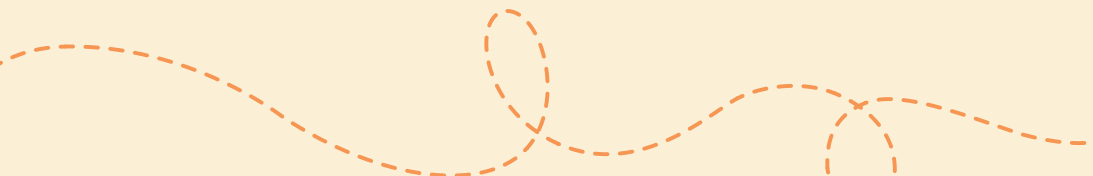

Baina, eta non lortzen zuen arropa? Gaur egungo mundu eta Iruñea hiperkonektatu hartatik urrun, joera berri eta berritasun gutxi iristen zitzaizkigun, eta Frantziatik ailegatzen ziren. Frantzia erreferentea baitzen. Bada, gure protagonista, zirt-zart, Frantziara joan zen bera bakarrik, oihalak, jantziak, joerak eta beste lehen eskutik ezagutzeko, ekintzailea, ausarta eta saiatua baitzen. Gaur egun, aise joaten gara Frantziara, baina garai hartan, zalantzan jarri behar ziren garai hartako emakumeei ezarritako estereotipoak, aurreiritziak eta rol sozialak.

Garai hartan, Iruñean, askoz ere denda gutxiago zeuden eta, gainera, berariazko ofizio edo publiko bati zeuden zuzenduak. Bada, gure emakumearen negozioa finkatu egin zen, emakume batek gobernatuta izanda ere; ezaguna egin zen Iruñean, bertako jantzien kalitatearen ospea zabaldua.

Horrela, gure emakumearentzat, jantzi horrek badu esanahi berezia: ametsak bilatu eta lortzeko irmotasuna; injustizien aurkako inkonformismoa; gauzak bestela egiten aurkitzeko ausardia; proiektu korapilatsuei ekiteko gaztetasuna eta indarra; lan gogorra; eta osotasunez bizi izanaren zoriona eta poza.

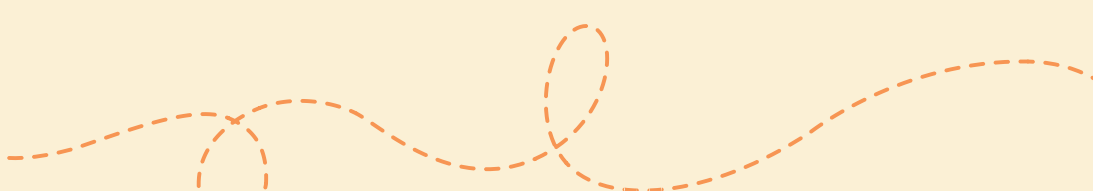
Hunkiturik azaldu digu alabak eta bilobak hiriko hainbat ekimen eta entitatetan parte hartzen saiatu direla boluntario; horrela, jantzi hori suhiaren bidez iritsi zaigu, Madre Corajerekin aritzen baita lankidetzan. Arropa ekartzean, esan zigun denda ixteko zortea izan zuela, erretiratzeko ordua iritsia zitzaiola iritzi ziolako; hau da, ez gaizki zihoakiolako. Pauso hori eman nahi zuen, horixe baitzuen erabakia.

Dena dela, saldu ez zuen arropa beti gorde zuen biltegi batean. Nolabait, bizi izandako guztia ekartzen zioten gogora, eta lortutako guztia, oroitarazten; beraz, arropa hori emateak aro hori guztia ixtea esan nahi du. Esaten du, gainera, lehenago ez zegoela bigarren eskuko hainbeste alternatibarik, eta asko kostatzen zitzaion hainbeste jantzi botatzeari, hain kalitate handikoak, eta bakoitzak bere historia zuela.

Gauza bat gustatuko litzaioke, hots, atorra hori soinean daraman hurrengoak sentitu dezala indarra emateko iritsi zaiola atorra soinera, bizitzaren erronketan lagun egiteko, pertsonalki hazteko, eta mundua pixka bat zuzenagoa egiten laguntzeko.

7. SOINEKO BAT, BI HASIERA

Jantzi batzuek oihala eta hariak baino askoz ere gauza gehiago dauzkate beren baitan gordeak. Emozioak, oroitzapenak eta bizitzako etapak. Ezkontza-soineko hau horietako bat zen.

2013an, emakume bat ilusioz beterik ezkondu zen. Arretaz aukeratu zituen soinekoa, zapatak eta osagarri bakoitza bere bizitzako egunik garrantzitsuenetako baterako. Ezkondu ondoren, dena maitasunez gorde zuen, une haren eta orduan hasitako bizi-proiektuaren oroigarri.

Denborak, ordea, emakumearen historiaren norabidea aldatu zuen. Harremana amaitu zen, eta, harekin batera, baita soineko haren esanahia ere. Ez zuen hura armairuan gelditzerik nahi, ez zedin izan atzean utzi nahi zuen aro baten oroitzapen etengabea. Vinted plataforman saltzen saiatu zen, beste norbaitek erabil zezan, baina ez zuen eroslerik aurkitu.

Orduan, Madre Coraje erakundeari ematea erabaki zuen. Ez zuen nahi horrelako jantzi berezi batek ahaztuta jarraitzerik. Nahiago izan zuen bigarren aukera bat ematea, ziur baitzegoen beste norbait ere gauza izanen zela huraxe janzteko eta bere bizitzako egunik garrantzitsuenetako bat bizitzeko. Soinekoa ematea ere etapa bat ixteko modu bat izan zen, bai eta etortzeko zeuden gauza berri guztiei lekua uzteko modu bat ere.

Eta gauza berriak iritsi ziren. Dibortziatu eta denbora puska batera, maitasuna berriro aurkitu, eta gaur egun ilusioz bizi duen harreman bat hasi zuen. Oraindik ezkondu ez den arren, berak eta bikotekideak ezkontzeko aukeraz hitz egin dute.

Argi dauka, une hori iristen denean, beste soineko mota bat aukeratuko duela. Hutsetik hasi nahi du aro berria eta, horrekin batera, oroitzapen berriak sortu eta guztiz istorio berri bat idatzi.

Bien bitartean, lehen soinekoa beste pertsona baten zain dago, harekin berriz ere "bai, nahi dut" entzuteko eta ospakizun hori bizitzeko. Izan ere, batzuetan, dohaintza batek jantziari bigarren bizitza emateaz gain, atal berri baten hasiera ere sinbolizatzen du, jantzia joaten uztea erabakitzen duenarentzat.

8. BERRIZ ERE HASTEN DEN ZIKLOA

Espainian duela 18 urtetik hona bizi den Estatu Batuetako Maggie artistaren istorioa.

Istorio hau Espainian bizi den Maggie izeneko artista estatubatuar batekin hasten da. Gaur egun dohaintzan ematen duen arropa bere seme-alabena izan zen eta, jantzi horietan, haurtzaro oso berezi baten oroitzapena dago gordea.

Lehen urteetan, seme-alabak naturarekin bat haztearen alde egin zuen. Egunak parkeetan, basoetan eta uraren ondoan ematen zituzten, bai eta amentzako eta haurrentzako tailerretan ere. Berarentzat oso garrantzitsua zen seme-alabak zentzumenen bidez haztea benetako mundua ezagutu zezaten: hau da, naturak eskaintzen zien guztia ukituz, usainduz, behatuz eta gozatuz, batez ere haurtzaroa bezalako etapa garrantzitsuan.

Arropa gehiena ez da marka handietakoa. Familiarik hurbil ez zutenez, jantziak denda txikietan erosten zituzten, Kiabin esaterako, eguneroko bizitzarako arropa praktikoaren bila. Garrantzitsuena ez zen inoiz marka izan, jantzi horiek lagundutako uneak baizik.

Baina istorio hau askoz lehenago hasi zen. Gaztetan, Chicagon bizi eta, han bertan, arte irakaslea zen, eta ia arropa guztia bigarren eskuko dendetan erosten zuen. Nahiago zuen zeukan dirua beste gauza batzuetan gastatzea, eta beti aurkitzen zituen jantzi politak, kalitate onekoak, aurrera begira luze bizitzeko modukoak.

Horregatik, orain sentitzen du ziklo bat ixten ari dela. Lehenago, izan ere, beste pertsona batzuek ere beren arropa eman zuten, Maggie huraxe gozatu ahal izan zezan, eta gaur egun, berak ematen du bere seme-alaben arropa, beste familia batzuek aprobetxatu ahal izan dezaten.

Gure emailarentzat, bigarren eskua jantzi bat berrerabiltzea baino askoz ere gehiago da. Partekatzea da, baliabideak zaintzea eta aukera ere ematea oraindik ongi dagoen arropak istorio berrien parte izaten jarrai dezan. Horrela, lehenago bere seme-alaben haurtzaroan lagundu zuen arropak abentura berri bat hasiko du beste familia baten eskuetan.

9. PARTEKATZEA AUKERA BERRIA EMATEA DA

Madre Corajeren dendan hirugarren aldiz arropa eman duen Marren istorioa.

Marrek amaren armairua irekitzen duenean, iduri du denbora gelditzen dela.

Pertxek bere lekuan diraute. Badira ia jantzi ere egin ziren txaketak, oraindik etiketari eusten dioten soinekoak eta edozein goizetan norbaitek noiz aukeratuko zain daudela diruditen jantziak. Ama duela urtebete hil zitzaion, eta orain zeregin zailenetako bati aurre egitea egokitu zaio: oroitzapenez betetako etxe bat husteari, hain zuzen ere.

Pertsona batzuek esan zioten arropa saltzeko. Azken buruan, jantzi asko ia berriak ziren. Baina ez zuen zalantzarik izan. Nahiago izan zuen bakoitzak jomuga berri bat aurkitzea, norbaitek berriro erabili ahal izatea eta jantziei itxaroten gelditu ziren bizitza ematea.

Aurretik ere arropa emana zuen. Izan ere, Iruñera etortzen den bakoitzean, arropaz betetako poltsak dakartzala iristen da Madre Corajera. Logroñon bizi da, baina Iruñera etortzen den bakoitzean, bertara hurbildu eta arropa ematen du. Berarentzat, behar ez duena ematea, partekatzea, modu erraza da laguntzeko eta bere harri-koxkorra ekartzeko.

Aspalditik heldu zaio elkartasuna ulertzeko modu hori. Beti saiatu da hori etxean transmititzen. Alabari erakutsi zion erabiltzen ez ditugun jostailuak eta arropa oso baliotsuak izan daitezkeela beste pertsona batzuentzat. Duela bi urte, irakaspen horrek pauso bat gehiago eman zuen, alaba boluntario aritu baitzen Madre Corajen.

Poltsak ematen dituen bitartean, badaki barnean ez dagoela bakarrik arropa. Oroitzapenak eta erabakiek bidaiatzen baitute, bai eta bizitza ulertzeko modu batek ere: gauzarik baliotsuenak beti ez dira gordetzen ditugunak, partekatzeke gai garen gauzak baizik.

10. ARMAIRU BAT, BIZITZA BATEN ISPILU

Nita esaten diote Encarnacioni. Armairu bat zuen, bere bizitzaren eta erabakiak hartzeko moduaren ispilu. Armairu antolatu bat ez da kasualitatea, atzean dagoen pertsonaren nolakoa adierazten baitu, eta kasu honetan, Nita oso txukuna eta antolatua zen, eta kalitate eta iraunkortasun handiko jantziak nahi zituen. Haren erosketak ez ziren hutsalak, pentsatuak eta birpentsatuak baizik. Haren armairuan sartzen zen jantzi oro ez zen kasualitate hutsa, emakumeak gogoetarako tarte bat eskaintzen baitzien ehunei, kalitateei, markei eta jantzi bakoitzak izanen zuen erabilerari. Pertxak norabide berean antolatuta, eta jantziak, jantzi motaren eta erabileraren arabera multzokatuta. Jantziak zaintzeko moduak, halaber, ederki islatzen zuen zeinen ongi zaintzen zuen Nitak bere jendea, maite zuen jendea; goxotasun handiz, eta beti hor egoten zen.

Armairuak arrandia apurra islatzen zuen, dirua kalitatean eta iraunkortasunean gastatzen zuen, baina ez zuen erosten eroste hutsagatik. Haren jantzi guztiek beren lekua zuten. Hantxe zegoen arroparik bereziena; hantxe, eguneroko arropa, bai eta ahizpa zaharrenarekin batera egunero-egunero huts egin gabe egiten zituen arratsalde erdiko ibilaldietarako jantziak ere.

Egoitzan sartzean, armairua ahaztuta gelditu zen; eguneroko bizitzarako jantziren bat berreskuratu zen handik, baina marken ordeztu eguneroko bizitzarako arropa erabili zuen, denbora laburragoan higadura handiagoa izateko. Oinetakoen ordeztu etxean erabiltzeko moduko zapatila erosoak erabili zituen, pandemia garaian egoitzan sartu zenetik ez baitzen inoiz etxera itzuli. Haren armairuan, oraindik ere, bere horretan diraute gordeak urte askotako historia eta atzean istorio ugari dituzten jantziek. Familia harremanaren ondorioz, dohaintza hori Oviedotik iritsi da Iruñeraino, kilometro asko eginez, bigarren bizialdi bat emateko.

11. ARTE HANDIKO JANTZIAK

Carmenek zainetan darama artea eta bere jantzi askok ukitu berezia dute. Haren dohaintzen artean, Iris markako soineko zuri bat berreskuratu genuen, hark duela zenbait urte kustomizatutakoa. Soineko hori Mañueta kalean -2013an itxi zuten arte- luzaroan gobernatu zuen dendaren stockaren parte zen. Urte hartan, jantzi hori haren armairuan sartu zen eta kakorratz margotua josi zion; orain, soinekoak askoz indar handiagoa du hasierako diseinuak baino. Berak kakorratza oihaletarako pinturarekin margotzen du. Pintura finkatzeko, lisatu egin behar da. Prozesu horren atzean, argi dago jantziekiko maitasuna dariola Carmeni, arropa eraldatzea maite baitu. Hori dela eta, bere arropa harrotasunez eta poz-pozik ematen du.

Auzoko bizilaguna izanik, duela hilabete batzuk ezagutu zuen gure denda, GGKE bat zela jakin gabe. Bisitetan, oso ongi zainduta, aholkatuta eta lagunduta sentitu da, eta besteen alde zerbait egiteko beharra sentitu du. Gaur egun, Carmen Curiako gure dendako boluntarioa da eta bere armairuaren edukiaren zati bat salgai dugu gure dendan; diseinu alaiko jantziak dira, aproposak beste armairu batean istorio berri bat kontatzen jarrai dezaten.

Elkartasun bolada hori haren familiarengana ere iritsi da, eta senideek eta lagunek ematen dizkioten jantziak ekartzen ditu. Emozioak hunkitu egiten du, Madre Corajeren proiektua nola ezagutu duen gogoratzean, ongi sentitzen baita boluntario lana eginez, arropa emanez eta goizak beste boluntario batzuekin pasatuz. Proiektuaren berri izatean, argi ere izan zuen bere armairua murriztu behar zuela, eta argi ere izan du dohaintzak gure dendarako izanen direla, Madre Coraje Perun eta Mozambiken gauzatzen ari den proiektua laguntzeko.

ONDORIOA

Emozioek zuzenean lotzen gaituzte sentimenduekin, bihotzarekin, eta lotura bat ere sortzen digute janzten ditugun jantziekin. Arropa hori gure irizpidearekin bat aukeratu baitugu; ez, ordea, enpresa handiek eta haien bildumek agintzen dutenarekin bat. Bigarren eskuko jantzi horiek belaunaldiz belaunaldi pasatzen dira eta halako kutsu bereizgarria uzten dute.

Jantzi baten eta hura jantzi behar duenaren arteko lotura erabakigarria da arropa hori erabili eta botatzekoa izateko edo norberaren jantzi identitarioa bihurtzeko. Jantzi orok du istorio bat, eta horrek eragiten du jantziak eta haren materialen kalitateak denboran irautea edo haren amaiera zaborteia izatea. Kontsumitzeko modu horren aurka borrokatzea izokinei dagokie, hau da, korrontearen aurka joatea.

Jantzi bati halako atxikimendua diozunean, izan amaren jertserik gogokoena, izan aitonarena, eta huraxe janzten duzunean, iraganean bizi izandako uneak, usainak, etab. etortzen zaizkizu gogora. Irudi goxo, xamur eta zoriontsuak etortzen zaizkizu burura, oroiminarekin batera eta, horrek eraginik, erabateko zentzua du zuk arropa hori janzteak. Ba al duzu horrelako jantzirik armairuan?

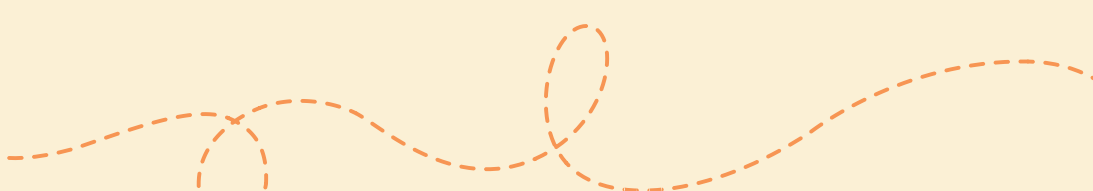
Gure armairuko jantziek identifikatu egiten gaituzte, edo hala egin beharko lukete. Ziur baduzula etxean zergatik erosi zenuen ez dakizun jantzi hori, hortxe dirau, lekua hartuta, baliorik eman gabe zure armairuari eta zuri. Atera hortik, pentsa ezazu norbaitengan eta emaiouzu oparitan; ziur jantzi horrek beste balio bat duela orain. Estilo eta gustu hori duen inor aurkitzen ez baduzu, eman dohaintzan, arropa kudeatzen duten ekimen asko baitaude.

Zure armairuak ahaldundu egiten zaitu; horrela ez bada, emaiizu buelta bat, baina ito gabe, hau da, itxoin denboraldia aldatu arte eta orduantxe egin garbiketa. Ahaztu honako hau: heldu den urtean jantziko dut. Urtebete baldin badaramazu jantzi gabe, emaiizu bigarren bizitza bat, ez baituzu jantziko. Gorde zuretzat balio berezia eta sentimentala duen arropa, eta antolatu armairua beste modu batez: batetik, oinarrizko lookak, astero janzteko modukoak, eta bestetik, zure nortasuna eta emozioa adieraziko dituzten look berriak.

Dakigunez, moda ez da neutroa, ehungintza munduko industriarik kutsatzaileenetako bat baita, eta gainera, soldata eskasak, lanaldi amaigabeak eta ingurune ez-seguruek ditu oinarri. Berreskuratzen den jantzi bakoitza justizia-ekintza da, bai eta enpatia-ekintza ere, hondakinak eta isuriak murrizten dituzulako, eta ekoizten dutenen, kontsumitzen dutenen eta ingurumenaren arteko loturak hobetzen dituzulako. Era berean, jantzi bat berrerabiltzean, memoria berreskuratzen da, berriz ere da elementu bizia, bere historia du eta gauza maitatua da.

Kontsumitzen dugun arroparen bidez, desio eta edertasun eredu baten alde egiten dugu eta, gainera, mundua eraldatzen dugu. Amets egin behar dugu ekin ahal izateko, eta modako gaietan, badira alternatibak planeta erraustu eta giza eskubideak urratzen dituen sistema horretatik atera ahal izateko; bigarren eskua, adibidez.

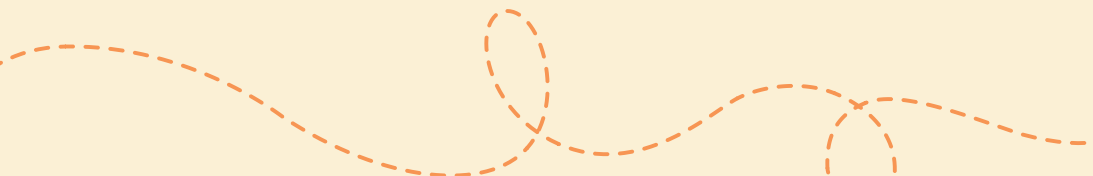

Espainian, bigarren eskuko 743 arropa-denda daude, bigarren eskuko jantziak online saltzeko 55 plataforma, eta halako aldizkakotasun eta kokaleku zehatza duten 21 merkatu (hala nola Madrilgo Rastroa), bai eta merkatu txiki ibiltariak ere. Alde horretatik, Estatuan bigarren eskuko denda gehien dituzten erakundeen artean, Madre Coraje laugarrena da, 33 denda baititu guztira. Gainera, gero eta moda-enpresa gehiagok eskaintzen dituzte horrelako jantziak, bai fisikoki, bai online.

Dena gero eta azkarrago doa gure munduan eta jantzi baten bizialdia, batez beste, ez da gaur egun bi urtetik gorakoa izaten. Horrenbestez, gure esku dago haien bizitza luzatzea eta justizia soziala eta ingurumenekoa erdigunean jartzea. Munduan, bigarren eskuko arroparen kontsumoa ikaragarri handitu da azken urteotan; gazteen artean, batez ere. Bigarren eskuko gaien salmenta % 79raino hazi zen Espainiako Estatuan 2022an, hamar pertsonatatik seik bigarren eskuko jantziak erabiltzen dituzte, eta hirutik batek ere bigarren bizitza eman die bost jantzi baino gehiagori azken urtean.

Bigarren eskuko arroparen kontsumoa handiagoa da emakumeen artean gizonen artean baino; gizonek ez baitute hain maiz horrelakorik kontsumitzen. Adinari dagokionez, bigarren eskuko arropa gehien erosten dutenak 18 eta 25 urte bitarteko gazteak dira, bai eta 55 urtetik gorakoak ere.

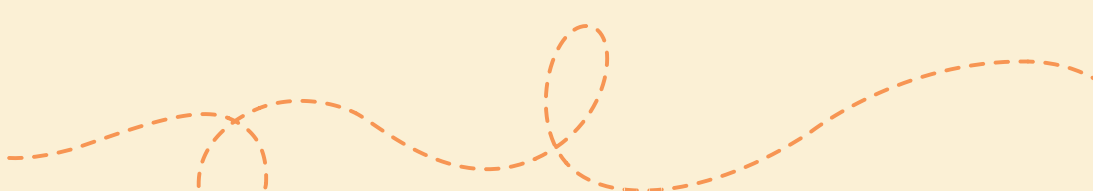
Bigarren eskua iritsi eta gure artean geldituko da, kontsumo etikoko eredu bat baita, bizitzaren, jendearen eta ingurunearen zaintzak erdigunean jartzen dituen (batez ere, emakumeena), eta horrez gain, Ipar eta Hego globalaren arteko loturak ehuntzen ditu.

Book honetan bildutako istorioen bidez ederki ikusi dugu, nola jantzi batek norbaitentzat bizitza erabilgarria izateari uzten dionean, jantzi hori bera istorio berri bat izan daitekeela beste pertsona batentzat; gainera, jantziarekin batera, jantzi horren zaintza hartzen dugu oinordetzan, bai eta gure bizitzan txertatzeko aukera ere.

Bigarren eskuko arropa janzten badugu, mundu zuzenago baten oihala-atalekin jaso ditugun istorioak jantziko ditugu.

 Página Web: <https://www.elviajedetucamiseta.org/>

 IG: @madrecorajepamplona_

 Nº Teléfono: 948 23 32 89

 Correo electrónico: navarra@madrecoraje.org

 Ubicación: C/Curia, 25 y C/ Sangüesa 38-La Milagrosa

